

LUND UNIVERSITY

Remissyttrande: Stöd och hjälp till vuxna vid ställningstaganden till vård, omsorg och forskning (SOU 2015:80)

Mattsson, Titti; Wahlberg, Lena

2016

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Mattsson, T., & Wahlberg, L. (2016). Remissyttrande: Stöd och hjälp till vuxna vid ställningstaganden till vård, omsorg och forskning (SOU 2015:80). Faculty of Law, Lund university.

Total number of authors:
2

Creative Commons License:
Ospecificerad

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUNDS UNIVERSITET

Juridiska fakulteten

Juridiska fakultetsstyrelsen

*Professor Titti Mattsson**Bitr. universitetslektor Lena Wahlberg***Remiss: Stöd och hjälp till vuxna vid ställningstaganden till vård, omsorg och forskning (SOU 2015:80)**

S2015/06260/FS

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, som anmodats att yttra sig över rubricerat betänkande, får härmed avge följande yttrande, som utarbetats av professor Titti Mattsson och bitr. universitetslektor Lena Wahlberg.

Juridiska fakultetsstyrelsen anser att lagförslaget på ett övergripande plan ger uttryck för en rimlig avvägning mellan målet att främja den enskildes hälsa och samtidigt upprätthålla dennes autonomi så långt möjligt inom hälso- och sjukvård, tandvård samt forskning. De föreslagna lagändringarna behöver emellertid förtydligas i vissa avseenden.

Förslaget innebär skyldighet att ge enskilda individuellt stöd och lämpliga förutsättningar för att möjliggöra för personer med nedsatt beslutsförmåga att själva ta ställning i frågor som rör hälso- och sjukvård, tandvård samt forskning. Kravet motiveras med hänvisning till grundläggande principer om självbestämmande och delaktighet (s. 500 ff.). Juridiska fakultetsstyrelsen instämmer i detta synsätt. Dock framgår det inte hur långtgående kravet är avsett att vara. Förslaget har utformats så att skyldigheten att ge beslutsstöd aktualiseras i samband med att beslut om företrädare fattas (LSH 7-8§§ och etikprovninglagen 19 a §). Om avsikten är att kravet på beslutsstöd alltid bör gälla (vilket LSH 2 § 2 p. tyder på), och att detta krav alltså ska aktualiseras också när exempelvis uppenbarhetsrekvisitet i LSH 7 § inte är uppfyllt, behöver kravet få en självständig placering och komma till uttryck redan i patientlagen, t.ex. genom ett tillägg till bestämmelsen i 3:6.

Vidare finns vissa oklarheter i fråga om företrädarens behörighet. I förslaget förutsätts att beslutsförmågan kan variera med frågans innehåll och karaktär. I så fall behöver det emellertid tydligt framgå vilka frågor en konkret företrädare har behörighet att samtycka till. Det är också väsentligt att det finns riktlinjer för att säkerställa att företrädarens behörighet inte blir onödigt omfattande. I förslaget saknas sådana preciserande regler om företrädarens behörighet.

Det bör vidare påpekas att företrädarens uppgift inte definieras på ett konsekvent sätt i förslaget. Företrädarens egentliga funktion torde vara att samtycka i personens ställe. Den föreslagna formuleringen i exempelvis 11 a § etikprövningslagen utgår i stället från att företrädarens funktion är att hjälpa personen att ta ställning. Regleringen hade blivit mer enhetlig om exempelvis formuleringen ”genom forskning på personer som själva kan samtycka till forskningen” använts i detta sammanhang.

Enligt 28 § LSH ska företrädaren inte ha rätt att motsätta sig livsuppehållande behandling. Vad som torde avses, och i så fall tydligare bör framgå av lagtexten, är att läkaren inte är bunden av att företrädaren motsätter sig behandlingen men bör beakta de skäl som företrädaren anför. Denna bestämmelse innebär att utredningen inte föreslår någon konkret lösning på den svåra situationen där en patient inte själv kan tacka nej till livsuppehållande behandling.

Den föreslagna nya lydelsen i 22 § etikprövningslagen rör forskning i akuta vårdssituationer på personer som behöver en företrädare, och den innebär att informerat samtycke i vissa fall vid tidsnöd kan ges i efterhand. Juridiska fakultetsstyrelsen ställer sig tveksam till att denna bestämmelse införs i sin nuvarande utformning. Eftersom inte ens företrädaren kommer att ha samtyckt i denna situation bör möjligheterna att bedriva forskning rimligen vara mer begränsade än möjligheterna att bedriva forskning med företrädarens samtycke. Här bör krävas att förutsättningarna i 21 § (nya 11 a §) 1 st 2 p etikprövningslagen, dvs att forskningen kan förväntas leda till direkt nytta för forskningspersonen, är uppfyllda. Ett sådant krav skulle dessutom vara i analogi med regleringen av klinisk läkemedelsprövning i art 35 (b) i förordning 536/2014.

Juridiska fakultetsstyrelsen har vissa synpunkter på enstaka formuleringar i den föreslagna lagtexten. Den första synpunkten avser 1 § LSH. Den föreslagna formuleringen ”som inte har förmåga att i olika situationer själva” är klumpig och tycks inte fånga intentionen med bestämmelsen. Formuleringen ”som i vissa situationer saknar förmåga att själva...” är att föredra. Se även 2 § LSH, som också den framstår som onödigt omständlig. Vidare bör nämnas 24 § LSH. Formuleringen ”om en person inte ska företrädas av...” verkar oavsiktligt komma att omfatta också beslutsförmögna. Bestämmelsen verkar avsedd att hänvisa till undantaget i 9 §. Den nuvarande formuleringen i 24 § skulle därför kunna ersättas med ”om en person enligt 9 § inte anses ha behov av en företrädare...” Slutligen uttrycket i 35 a § PUL ”och som behöver en företrädare” är ett onödigt tillägg som medför en oklar syftning. Ett annat förslag är att den föreslagna ändringen i 6:1 PSL i stället införs i 6:6 samma lag.

Enligt delegation

Titti Mattsson

Lena Wahlberg